

RUS

01

Ik lag als een paal boven water. Zij schrijlings. Glibberig was de grot waarin ik mijn volk verhuisde. Ze kreunde niet, maar ontving glimlachend en kijkend naar niets mijn bom van liefde in haar onderbuik. Daarna was het haar beurt voor een halve minuut afwezigheid op deze aarde. Wat waren we toch beroerde minnaars. Maar ze sprak Russisch. Daarom bleef ik haar zeventien zaadlozingen trouw.

02

We zaten in een kluit per ongeluk met verstand bedachte bavianen te luisteren naar wat spreker er van bakte. Wisten jullie, zei hij, wisten jullie, nietwaar, dat de simpele huiskat drie keer zo intelligent is als een gemiddelde Russische astronaut? En, voegde hij er nog aan toe, en gelukkig weet zij dat zelf niet. Onze per ongeluk met verstand bedachte kluit bavianen schrok na lezing even op. We wensten onszelf geluk met ons ongeluk. Toen riep iemand: moet het niet 'kosmonaut' zijn?

03

Van zijn vader had hij het diepe denken. Zijn moeder schonk hem haar schalkse lach. Maar hij verknalde alles door zijn rotkarakter. Aan zijn kop stonden zijn oren nog nijldiger dan die van Vincent in het koren. Ook speelde hij met gedachten aan Russische roulette. Hij was een alibaba met wel veertig alibi's. Hadden zijn vader en zijn moeder dat geweten, dan hadden ze zich nimmer van hun taak gekweten. Maar ja: hij had dat diepe denken, en zij die schalkse lach.

04

Nergens klinkt het geruis van het gebladerte mooier dan in Rusland, beweerde Serge Gainsbourg. Toen de cameraploeg arriveerde, opende hij zijn koffertje en stalde sigaretten en whisky uit. Hij deed vervolgens alles wat van hem verwacht werd: hij joeg zich een whisky door het hoofd, diende zichzelf sigaretten toe en nam ondertussen een linkermeisjesborst tot zich. Nog net niet overleden klapte le beau Serge daarna zijn koffertje dicht en zei in het Frans dat hij alles meende, vooral dat van die bladeren. 'Welke bladeren?' vroeg iedereen. Foei, Frans!

05

Ze moeten maar in Rusland gaan wonen als het daar zo goed is! zei de professor van het Vlaams Belang tot besluit van zijn lezing waarin hij de aanwezigheid in de vaart der volkeren had opgestuwd. Men aarzelde met applaus. Toen begon een parlamentslid te applaudisseren. Jozef Deleeuw, die naast hem stond, klapte dan ook maar enkele keren de linker- tegen de rechterhand. Net lang genoeg voor die subsidie voor Ons Zwerfdeel.

06

Er weerklonk Russisch-orthodox gezang in de dekanale kerk Sint-Pieters-Banden. Er kwam een oud vrouwtje binnen dat vroeger hout sprokkelde in februari. Ze droeg een zwarte hoofddoek. Haar gezicht leek op een appeltje uit de vorige herfst. Die brandende kus dus van de dorst naar God en dat gesloten oog van het godvrezend geloof: het was zo dat ze op die stoel van de eeuwigheid zat en bad. Onder haar klitte een chiclet. Uit welke godvergeten jongensmoel?

07

Het waren geruchten allemaal. Maar toch moest het er eens van komen. Ik nam eindelijk de Trans-Siberische trein. Het deed namelijk de ronde dat ik dichter werd. Het was een actie in openbare vervoering. En toen schreef ik, snel, mijn eerste gedicht: kijk naar de dichter, hij ligt er. En de trein ploegde naar een verre verte, waar ik steeds maar onbekender werd.

08

Ja, ik ben een Rus in mijn gedachten en gedichten. Ik hou van oude wind, stad en steppe. Ik trek een trage boot over de Wodka en ook in iconen is mijn geloof zeer groot. Van dokter Zjivago raak ik nooit meer genezen. Ik ga over éénnacht- ijs in Odessa en geef de geest te drinken in Sint-Petersburg. Ik vergeef de tsaar zijn bloedvergieten. Rustig maar, rustig!

09

Russische kathedralen dragen een ajuinvormig gevaarte en dat is heel mooi. Ajuinen lijken goed op stembanden en dat brengt me bij mijn volgende beden-

king: wat gaat er boven orthodoxe koren? Niets. Je krijgt er ook de tranen van in de ogen. Probeer na het horen van die koren maar niks meer wat je in het Westen zou doen. Voor de rest kunnen de Russen ze kussen.

10

De Russen komen! De Russen komen! De rode vlag hangt uit! De Koude Oorlog tussen man en vrouw (1901 - 2002) doet weer verlangen naar de zachte revolutie, begeleid door een anarchistisch orgeltje in een haven. Wees niet bang voor de Russen, maar praat ermee. In het Russisch. Toon ze de Mercator te Oostende en beweer dat hun Potemkin veel mooier is. Zeg dat de piano klappertandt van de koorts als Rachmaninov wordt gespeeld.

11

Wist u dat de Russen - God beware hen - hun baard afbranden met een lucifer en dat ze daarna frambozen eten die ze pletten in spierwitte melk? Dat ze tijdens barre winters - God beware hen - soms hun eigen kinderen opeten bij gebrek aan andere kinderen? Dat ze tijdens diezelfde barre winters - dezelfde God beware hen - hun oude moedertje als brandhout gebruiken? Nee? Nou, dan weet u het nu.

12

Moedertje Rusland en Vadertje Staat brachten een Joodse bastaard voort. Schijndood onder ijsschotsen in Odessa. Opduiken in Brazilië: wraaklustig, ambitieus, polyglot, kameleontisch. Aangesproken door de Engelse Geheime Dienst. Daarna dubbelspion voor Rusland, Engeland, Duitsland, Frankrijk en nog wat buitenland. Ook drie echtgenotes en nog wat vrouwen van het andere geslacht. Meesterspion die bijna de poorten van het Kremlin open kreeg: hij was een Rus in het diepst van zijn gedachten. Zijn namen? Ach, so many.

13

Wat dacht u van walrus? Ik zie het al: u denkt aan een snor. Of ook nog aan stuurliu aan wal. Desnoods de Beatles. Iemand in de zaal speelt zelfs met diepzeegedachten. Ik zie een luchtbel. Captain Iglo. Arrgghh!! Walrussen leven in stille wateren met diepe gronden. Zelfs Celsius heeft het er koud. O Koning Winter, het sneeuwt cocaïne op een ijsbaan van wodka. Maar er is een luchtgat. Het riekt naar pis en vis. Onder water zijn we sterk.

14

O gij glasnosticus! Gij goochelaar met troebele roebels! Hatsjie... Hatsjoem... Hatsjernobil! O gij peresjtroikaanse paradox! Hoeveel werst westwaarts lonkt gij, o rode witrus? En de trein zong van G-dansk/G-dansk/G-dansk/G-dansk. En van 'pool tot zeveraar' werden er muren gesloopt en kreten geslaakt. Glasvezelnost. Agnost. Glasnostica op rommelmarkten.

15

Barrabas of Jezus van Nazareth? Raspoetin of Poetin? Kafelnikov of Justine Navratilova? Sint-Petersburg of Leningrad? Die goeie ouwe Sovjet-Unie leed zo erg aan kanker dat zij gaandeweg in ongeveer 184 landen en landjes verbrokkelde. Eigenlijk is Indië ook veel te groot. En de U.S. of A. Idem dito. Ook Canada gaf een groot stuk ijs terug aan de Eskimo's, skuus: Inuït. Hoe dan ook: leve het Verenigd Europa rond het Falconplein in Antwerpen.

16

Koude Oorlog was afstandelijk gezellig en gezellig afstandelijk. Eigenlijk was het een Warme Oorlog met blinde oorlogscorrespondenten. Waar is de tijd van de nog net niet bejaarde Sean Connery als uitgever-boekhandelaar-spion. Jaja: die Schot. De meest sexy man van de vorige eeuw, volgens alle rijpere vrouwen althans. Ideale vent om een of andere Natasja zijn levenspad te doen dwarsen. Make love, not war. Love from Russia.

17

Kennedy zei: Ich bin ein Berliner. Hij bedoelde het goed. Maar eigenlijk zei hij: Ik ben een boule-de-berlin. Zijn ghostwriter had hem moeten influisteren: Ich bin Berliner. Anno 2001 had de Belgische premier Verhofstadt zin om te zeggen: I am a New Yorker. We onthouden ons van verder commentaar. A New Yorker kan waarschijnlijk van alles zijn. En wij kunnen niet alles weten. Wat heeft dit met Rusland te maken? Niets. Het lijkt op Russische literatuur: het is universeel.

18

Stalin doet denken aan staal. Maar ach, wat een makke softie! Bij onderhandelingen na alweer een Grote Oorlog raapte Molotov alle kastanjes uit het vuur. Het was zijn taak om overal 'Nee!' op te zeggen. Njet! En dan kwam Stalin op de proppen. Op het moment dat het makkelijk werd. En vriendelijk dat hij was! Hij leek wat op Stijn Streuvels. Spijkerhaar, weet je wel, lang voor de spijkerbroek. En borstelsnor. Een echte walrus.

19

Als je de tram weg ziet rijden, en het sneeuwt, en het is donker, en er zit een geliefde in die tram... Als je een trein ziet verdwijnen in een mistig donker zwart gat, en je vrouw of je man of je broer of je moeder zit in die trein... Als je een nacht laveloos zuipt met een zielsverwant in een rokerig broeierig drankhol, en je vindt 's anderendaags jezelf niet meer terug... dan ben je in Rusland. Doe dan een briefkaart op die rode bus in de witte sneeuw in Sint-Petersburg en hoop dat je gevonden wordt.

20

Mijn liefde voor Rusland was zo groot dat ik me plotseling in Finland bevond. Ik was een interessante vijand geweest. Naast mij stapte Djerdjinski. De sneeuw knerpte onder zijn laarzen. Overall bossen om ons heen. 'Laten we even wandelen,' zei hij. Langzaam staken we de kale witte plek tussen de bomen over. Ik wist dat Djerdjinski niet gewapend was. Hij was mijn vijandelijke vriend en mijn vriendelijke vijand. Eigenlijk een gentleman-kameraad. Hij zou me niet eigenhandig executeren. Straks zou ik eerst de knal horen, en daarna niets meer zien.

21

En toch is het nooit bij mij opgekomen om Russisch te leren. Ik zag op tegen die werkwoorden die beweging uitdrukken. En ik kende al te veel talen die alle naar een plaats in mijn hoofd en mijn mond solliciteerden. Bovendien werd ik dronken telkens ik cyrillisch sprak. Nee dus. Het is altijd beter wat afstand te bewaren. Een paar keren kon ik me wel met Esperanto behelpen. Maar telkens betrof het vechtpartijen. Weet je wel. Buitenlanders drinken altijd meer dan binnenlanders in hun binnenland. Visum of reispas vormden nimmer een probleem.

22

‘Maar Poesjkin?! Waar is Poesjkin?’ vroeg ik aan het oude besje op haar één-kamerappartementje tien-hoog. Het was een echt armoedig appartemensje. Overall stonden boeken, maar vreemd genoeg was nergens iets van Poesjkin te bespeuren. ‘Wacht!’ gebaarde ze. En ze troonde me mee naar een aanpalend slaapkamertje zo groot als een vingerhoed. En daar was de zo geliefde Poesjkin, overal! Tot onder haar hoofdkussen. ‘Ik slaap met Poesjkin,’ zei ze, en ik lachte cyrillisch.

23

Op 64 vlakken zijn de Russen ware grootmeesters. Hun tsaar valt moeilijk te schaken; hun tsarina moeilijk te slaan. Het zijn maar kleine pionnen op het grote schaakbord van de wereld, maar opgepast voor hun torens, hun paarden en hun koeriers. Het is ze bittere ernst, geen sport. Hoewel ze roken als Turken en drinken als Zwitsers, zullen ze uw begane paden onbegaanbaar maken. Ook de Duitsers moesten er aan geloven, want de Russen offeren vlot.

24

Russen roesten niet. Ze zinken snel en verdwijnen in een diepte. Neem nou Nijinski. De Rus is nooit weergekeerd van zijn helletocht naar licht en duister. En licht. Zoals die andere danser-van-de-geest tenonder moest gaan in de duisternis van lichtstad Parijs, waar het hart twijfelt tussen licht en liefde, gekooid achter de tralies van de ribbenkast. Maar is Oscar Wilde ooit in Rusland geweest?

25

Bent u ook een afstammeling van de Romanovs? Het resultaat van een scheve schaats van een of andere tsaar, tsarina? Zo'n binnenvettend buitenbeentje? Ketsten de kogels van het executiepeloton af op uw zilveren tabaksdoos ter hoogte van uw hart? Waren ze vergeten u helemaal te doden, in al uw geledingen? Dan bent u de rechtmatige troonpretendent van een of ander Rusland. U bent nummer 28 op de wachtlijst. De dokter komt zo.

26

De wind is oud in Rusland. Er mag gebeuren wat er wil: de wind is er oud. Kome wat kome. Het is een oude wind, zoals die ook in Chicago en Edinburg woont. Hij riekt naar havens en naar steppe, naar stad en land en soms nog erger, beter. Het is een zeer oude wind met de baard in de keel. Hij bladert in de bomen op zoek naar oud nieuws.

27

Hebben Russen vleugels? Ja. Ze hebben ballet en circus onder de knie. Het waait ook voldoende. Over het geslacht van engelen ben ik het eens met mezelf: een engel heeft een jong geslacht en gaat alleen maar met een dichter mee. De nationaliteit van een engel is evenmin nog een raadsel: ongetwijfeld Russisch (m/v).

28

We hadden godbetert alles onder controle. Ons hoofd was een perfect marcherende Sovjet-Unie. Maar plotseling scheurden zich onze satellietstaten van ons af. En later onze deelstaten. We vonden dat maar minnetjes en noemden ze: Idiotistan, Absurdistan, Pestland. En toch bleef overal de sneeuw zich met modder mengen. Zeer opstandig was Tsjetsjenië: te veel koks bederven de brij. We hebben het geweten; zij ook.

29

Het is niet omdat we een aapje in een raket de kosmos in schoten, dat we onmenselijk zijn. Enkele decennia later mocht zelfs een Amerikaanse miljardair mee met ons. Een aap van een vent. Er zijn momenteel nog vacatures voor de reconversie van Tsjernobil. En voor ergens heel diep in het noorden zoeken we nog een onderwaterkapitein, een wetsdokter en enkele lassers. We creëren dus wel degelijk werkgelegenheid.

30

Kroniek van de lopende gebeurtenissen. Fotokopie bladzijde 3 842. Mama, ik bevind me in Siberië. Zes jaar geleden ging alles zo vlug dat ik zelfs de tijd niet had een kattebelletje na te laten. Hier is alles oké. We krijgen voedsel op gezette tijdstippen, staan elke dag op hetzelfde uur op en het landschap valt al bij al

nog mee. Alleen: in deze streek heerst het verkeerde klimaat. Vele groeten van Johan.

31

‘Kijk, juffrouw: Gorbatsjov!’ wees het kind op herfstwandeling met haar klas in de Kortrijkse Onze-Lieve-Vrouwstraat. ‘Maar nee, Amber, dat is onze beroemde schrijver Hendrik Conscience’, glimlachte de juf. ‘Hij heeft hier een tijdje gewoond, weet je’. Duiven vlogen rond de toren van de Onze-Lieve-Vrouwekerk, boven het perkje waar het altijd stuurse borstbeeld van Guido Gezelle stond. Het was een mooie herfst.

32

's Anderendaags was de meester nog altijd zat, na zo'n fameus avondje Vriendenkring Rusland. ‘Zoals Mozart zijn volk uit Jodium door de Rode Zee leidde’, zei hij, ‘zo zijn jullie nu na je Plechtige Communie ingelijfd in het grote Leger van God. Nu zijn jullie echte communisten. Eddy Marx is onze Grote Leider. Wij zijn een volk van woelrenners. Vooruit, kameraadjes: speeltijd!’

33

Ik heb het onnoemlijke geluk niet in Boston te wonen. Anders moest ik, telkens als ik in mijn auto stapte, er bang voor zijn gewurgd te worden door een verdoken figuur op de achterbank. Evenmin kan ik ten prooi vallen aan een kogelregen in Chicago. Ik woon veilig en wel ergens diep in Rusland verscholen. Londen, Berlijn en Brussel zijn veel gevaarlijker. Onze seriemoordenaars hebben vooral honger; zij doden niet uit kunst om de kunst.

34

In Jekaterinenburg - of zoiets - werd ik aangeklampt door een besje van 246 jaar. Ze zag er al zo verkreukeld uit als de Pravda van oktober 1958. ‘Zzzoéff!!’ deed ze. ‘Eh’, deed ik, ‘wat was dat, zeer oud vrouwtje?’ ‘Dat’, zei ze, ‘dat was je leven dat voorbijzoefde’. ‘O,’ antwoordde ik ontgoocheld, ‘kan ik er alstublieft nog één?’ ‘Nee’, zei ze.

35

Dreiging. Overal dreiging. In Australische films begint het met 1 regendruppel, 1 lekkende kraan. In Amerikaanse films met een clown of een kind dat op straat met een bal speelt. In Vlaamse films eten ze stilzwijgend hun avondvoedsel: getik en geschraap van paplepels tegen de rand van de pot. In Russische films nadert langzaam maar snel een duikboot.

36

Misschien hield Lenin van vol-au-vent en country-and-western. Trotsky was verloren bij de aanblik van porto en stilton. Bakoenin kon maar niet genoeg krijgen van de wijn die op de flanken van de Vesuvius werd verbouwd. Karl Marx en Tirol waren drie handen op één buik en nog één ergens anders. En Molotov ontplofte bijna toen Marlène Dietrich hem toefluisterde in het Pruisisch: *Your country or mine?*

37

Yemen. We mogen Yemen niet vergeten. Met al dat rumoer en gedoe rond de grote landen zouden we verdomme Yemen vergeten. Hoe is het nog in Yemen heden ten dage? Staat die oude Russische tank daar nog? Waar de schorpioenen in wonen? Jaja, die tank herinner ik me nog wel, maar waar godbetert ligt Yemen, *of all places?* Waar somtijds rotslawines dorpen van de kaart vegen? Kan daar ook iets gebombardeerd worden?

38

Ongelofelijk toch dat een oud-KGB-spion Rusland de 21ste eeuw binnenloodste en als eerste door president Bush Junior werd opgebeld met de mure dat de US of A dat lastige Afghanistan zou bombarderen. Poetin ging akkoord op voorwaarde dat de Afghaanse windhond als embleem op de Amerikaanse Greyhoundbussen zou verdwijnen. De Afghaanse windhond is de snelste hond ter wereld, maar slaapt ook veel.

39

Godnogantoe, wat was ik geschrokken van de oppervlakte van zoiets als Kazachstan! Ik reisde er deze herfst met mijn wijsvinger in rond en er kwam geen einde aan. Ook ontmoette ik er een heleboel leegte. Niets. Geen dorp, geen

stad, geen naam van een dorp, geen naam van een stad. Kazachstan sprak zo tot mijn verbeelding dat ik na afloop van de reis mijn wijsvinger gretig aflikte. Het was een reis die voor herhaling vatbaar was.

40

De randschade van de Russische oorlogen strekte zich uit over Tsjetsjenië en Afghanistan. Die randschade was zo groot dat de Russen onverrichter zake weer emigreerden naar Rusland. Elke ketting is zo sterk als zijn zwakste schakel. Het schijnt dat de Russen de laatste jaren beter boeren in Rusland, het land van hun dromen. Al hun nachtmerries komen uit.

41

Oostbloklandschappen in Vlaanderen: een stuk van een straat tussen Rekkem en Menen, enkele appartementsgebouwen bij het binnenrijden van Antwerpen vanuit oostelijke richting of het wegrijden uit Antwerpen vanuit westelijke richting, een stukje Hongarije langsheen de autostrade in het Waasland, de haven van Kortrijk. Anderzijds is er ook Doel. Niet meer.

42

Vergis ik me of was de eerste zwevende doelman een Rus? Zo'n keeper die echt voor zijn kooi door het luchtruim evolueert teneinde de ballen erbuiten te houden? Na de teloorgang van het Russische voetbal bleek, na double-blindonderzoek, dat in het doel van de toenmalige Russische nationale ploeg gewichtloosheid heerste. Ja, ze waren ver vooruit op de westerse zwaartekracht. Ze veegden er hun voeten aan.

43

Een Kalashnikov als geboortepremie voor elk ovenwarm Afghaantje! Welkom, nieuwe wereldburger! De instrumenten mogen de mens niet in de steek laten. Ze moeten zo duurzaam, precies en eeuwig zijn als het perpetuum mobile. Maar wie de instrumenten opneemt, zal ook door de instrumenten vergaan. Kijk op je horloge en je weet hoe laat het is. Het is ijdel te denken dat je de tijd aan je pols vast kunt binden. Vuur een wapen af en het zal zich tegen je keren. Zie ook Bijbel. Ach, Kalashnikov, Molotov, Chocotoff.

44

Er zijn veel Russen op de wereld. Deze wereld. Ik heb de indruk dat ze allen iets driehoekigs hebben ter hoogte van het hoofd. Van die indruk kan ik me niet ontdoen na jarenlang proefondervindelijk mensen kijken. Hoeveel levende Russen zouden er zijn? Wil het gekke nu wel dat in China (of in India, ik wil er van af zijn, alleszins in een zeer groot land) het campagnesymbool voor geboortebeperving de omgekeerde driehoek was, zeker?!

45

Goed, oké: er wordt niet gelachen met de Russen. Lachen ligt ook niet in mijn aard. Het is mijn pen die lacht. Mijn laptop die grijnslacht. Wat valt er overigens in Rusland zelf nog af te lachen? Wodka is kleurloos en riekt ook niet na gebruik of misbruik. Door een Russische lach kun je dan ook heen kijken. Het is de grimas van de schaakspeler tegenover jou, die schaakmat aankondigt. Elf zetten vooraf al.

46

De grote Russische romans doorgronden de menselijke ziel. De personages hebben ('dragen'!) er vaak dubbele namen en bijnamen. Het is dan ook noodzakelijk een namenlijst naast je te leggen bij lectuur. Die kun je kopiëren uit de romans zelf. De menselijke ziel is inderdaad complex. Het is niet voldoende Ivan te heten, of Ilja, of Ivanovitsj. Het hangt ook af van het seizoen. En het land is zo groot dat de kans op dubbelgangers ook groot is.

47

Russen zijn als mussen. Er zijn er veel, maar je ziet ze minder en minder. Soms strijkt er een kladje in de stad neer. Het zijn: goede fietsenverbouwers, behulpzame onderburen, meesters in het tweedehandse. Russen kunnen één worden met hun omgeving en vreselijk eenzaam zijn met z'n velen. Zoals mussen er als de kippen bij zijn, zo zijn de Russen zo alomtegenwoordig dat ze onzichtbaar worden. Sommigen hebben zelfs Engelse namen. Ach, we moeten niet preken: ook bij ons zijn er mollen.

48

Marjètte Sovjetje begon haar carrière als majoretje met kruidnagelbruine krullen, witte laarsjes en zonnebankbenen. 1 mei was een hoogdag voor haar. Daarna werd ze militant turnverenigster. 1 mei bleef een hoogdag voor haar. Vervolgens werd ze studentenactiviste, gestraalde studente, bisstudente, studente-af, vakbondster, stakingsleidster. Ze ijverde voor gratis busvervoer in de stad, lagere parkeertarieven en allerlei van dat rood fraais. Marjètte Sovjetje werd op 1 mei jl. door zo'n gratis bus overreden. Marjètte Sovjetje, een republiekje op zichzelf, vond totaal verhakeld de dood.